

واحد کار هشتم

توانایی پیاده و سوار کردن، آزمایش، تعویض قطعات و سیم کشی مدار راه انداز موتور (استارت) خودروها

هدف کلی

پیاده و سوار کردن، آزمایش و تعویض قطعات و سیم کشی مدار راه انداز موتور خودرو

هدف‌های رفتاری : فرآگیرنده پس از آموزش این واحد کار قادر خواهد بود :

- ۱- وظیفه و اصول کار موتور استارتر را توضیح دهد.
- ۲- ساختمان و طرز کار موتور استارتر را توضیح دهد.
- ۳- موتور استارتر را پیاده و سوار کند.
- ۴- موتور استارتر را آزمایش کنید.
- ۵- قطعات موتور استارتر را تفکیک کند.
- ۶- اتوماتیک موتور استارتر را توضیح دهد.
- ۷- اتوماتیک موتور استارتر را آزمایش و تعویض کند.
- ۸- مدار الکتریکی استارتر را سیم کشی کند.

ساعات آموزش

جمع	عملی	نظری
۲۴	۲۰	۴

پیشآزمون (۸)

۱- در گذشته برای روشن کردن موتور از چه وسیله‌ای استفاده می‌شد؟

۲- استارتر یک موتور است.

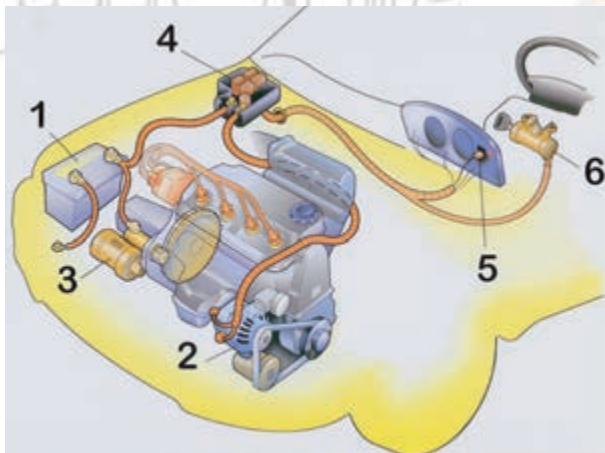
الف - مکانیکی ب - الکتریکی ج - هیدرولیکی

۳- کدام وسیله‌ی الکتریکی در خودرو بیشترین آمپر مصرفی را دارد؟

الف - چراغ‌های جلو ب - برف‌پاک‌کن ج - استارتر

۴- در شکل مقابل استارتر با کدام شماره مشخص شده است؟

الف - ۱ ب - ۲ ج - ۳

۵- برای گردش اولیه‌ی موتور، دنده‌ی استارتر با درگیر می‌شود.

الف - دنده‌ی فلاپویل ب - دنده‌ی میل لنگ ج - دنده‌ی میل سوپاپ د - دنده‌ی اویل پمپ

۶- شکل زیر روش را نشان می‌دهد.

الف - آزمایش استاتور استارتر

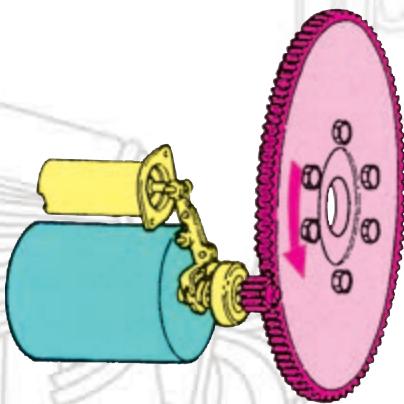
ب - آزاد کردن دنده استارتر

ج - آزمایش آرمیچر استارتر

د - باز کردن استارتر

۷- شکل رو به رو، در گیری دنده فلاکویل با را نشان می دهد.

- الف - دنده‌ی دینام
- ب - دنده‌ی استارتر
- ج - دنده‌ی میلنگ
- د - دنده‌ی موتور کولر

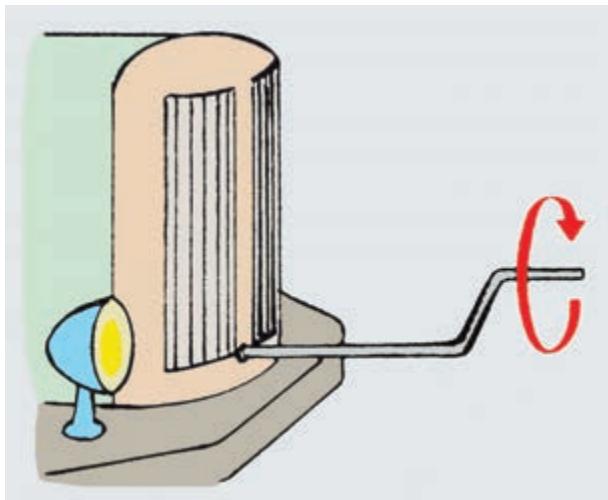
۸- در موتور استارتر، انرژی به انرژی تبدیل می شود.

- الف - الکتریکی - مکانیکی
- ب - مکانیکی - الکتریکی
- ج - هیدرولیکی - مکانیکی
- د - مکانیکی - هیدرولیکی

۹- چرا استارتر زدن های پیاپی باعث تخلیه‌ی (دشارژ) سریع باتری خودرو می شود؟

۱۰- آزمایش شکل مقابل را توضیح دهید.

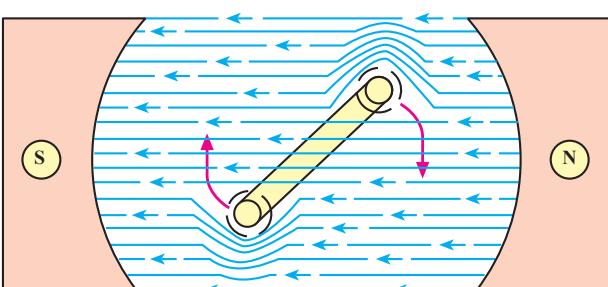
شکل ۱

شکل ۲—۸— موتور استارتر

۱—۸— ساختمان و اصول کار موتور استارتر

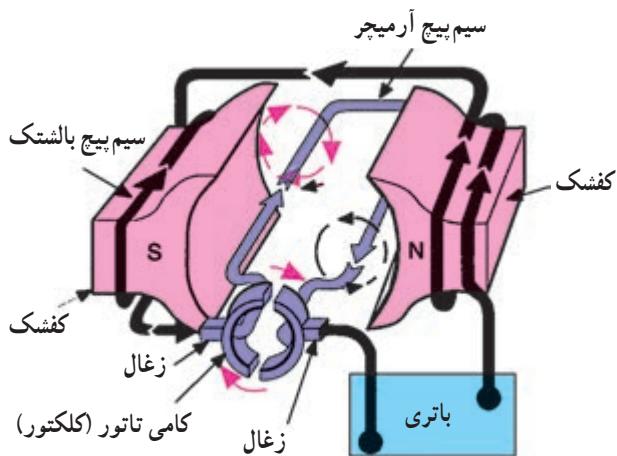
در خودروهای اولیه برای روشن کردن موتور از هندل استفاده می شد (شکل ۱—۸).

شکل ۳—۸— گردش هادی (رسانا) در جهت حوزه ضعیفتر مغناطیس

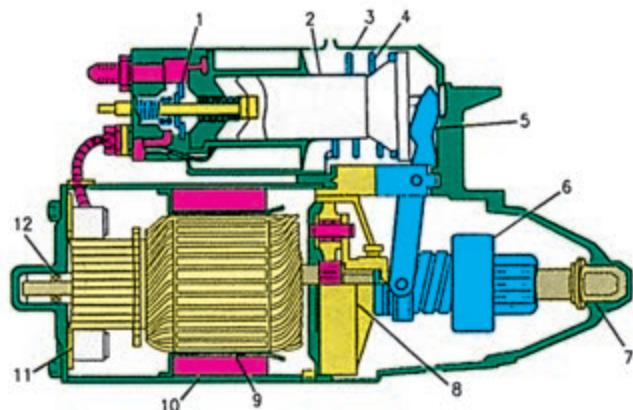
امروزه از یک موتور الکتریکی، که انرژی الکتریکی را به انرژی مکانیکی تبدیل می کند (به نام موتور استارتر یا راه انداز موتور)، استفاده می شود (شکل ۲—۸).

همان طور که در خواص مغناطیس اشاره شد، میدان های هم نام مغناطیسی یکدیگر را دفع می کنند. در اطراف سیم حامل جریان الکتریکی نیز میدان مغناطیسی به وجود می آید. حال اگر این سیم هادی و حامل جریان را طوری در میدان مغناطیسی قرار دهیم که قطب های هم نام مقابله یکدیگر قرار گیرند، یک نیروی دافعه از طرف آهنربا به سیم حامل جریان وارد می شود (شکل ۳—۸).

شکل ۴-۸- ساختمان ساده یک موتور الکتریکی جریان مستقیم

از این خاصیت در ساخت موتورهای الکتریکی استفاده می‌شود. شکل ۴-۸، یک موتور ساده DC را نشان می‌دهد.

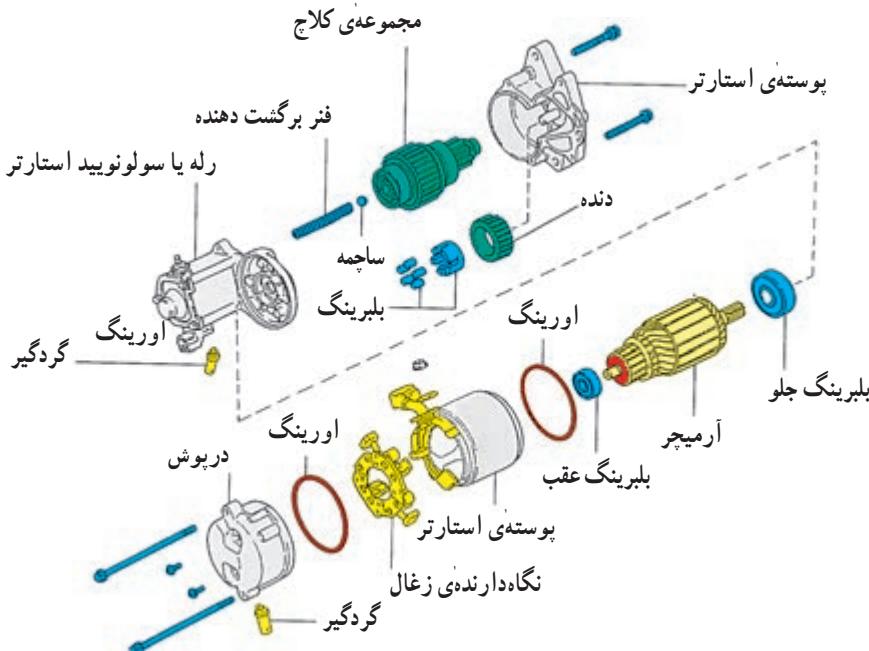
شکل ۵-۸- موتور استارتر

در شکل ۵-۸، برش خورده‌ی قطعات موتور استارتر نشان داده شده است.

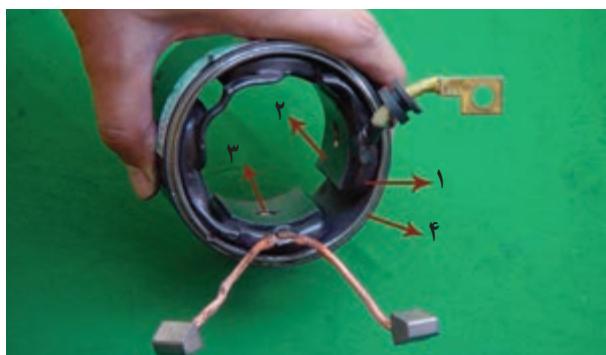
- ۱- پلاتین رله
- ۲- میله یا پلانچر
- ۳- سولونویید یا رله
- ۴- فنر برگشت دهنده
- ۵- اهرم یا دوشاخه
- ۶- کلاچ یا مجموعه محرک
- ۷- بوش
- ۸- مجموعه دندی کاهش دور
- ۹- آرمیچر
- ۱۰- بالشتک مغناطیس دائمی
- ۱۱- زغال
- ۱۲- بلبرینگ

وقتی از سیم پیچ بالشتک‌های استارتر، جریان الکتریکی عبور کند هسته‌ی آهنی بالشتک‌ها مغناطیس می‌شود. هم‌چنین، زمانی که از سیم پیچ‌های آرمیچر جریان عبور کند آرمیچر نیز مغناطیس می‌شود. حال اگر قطب‌های مغناطیس هم‌نام آرمیچر و بالشتک‌ها مقابل هم قرار گیرند یکدیگر را دفع می‌کنند. این نیروی دافعه باعث چرخش آرمیچر استارتر می‌شود. شکل

۸- اجزای یک نوع موتور استارتر و نحوه‌ی قرارگرفتن آن‌ها را نشان می‌دهد.

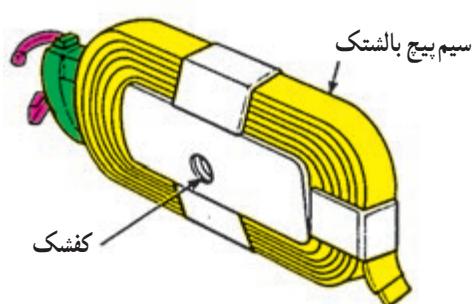

شکل ۸-۶

۱- سیم بیج بالشتک‌ها
۲- هسته‌ی بالشتک‌ها
۳- بیج اتصال بالشتک به بدنے ۴- بدنے یا بونتی‌ی استارت‌تر

شکل ۷-۸_ بالشتک‌ها و بوسته استارتر

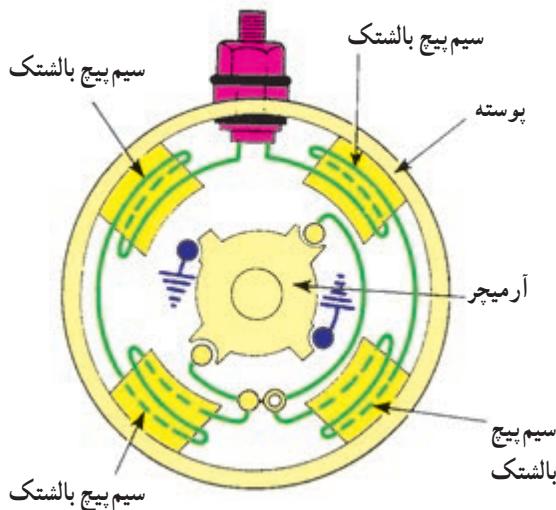
شكل ۸-۸ - سیم پیچ بالشتک

۲- ساختمان موتور استارتر

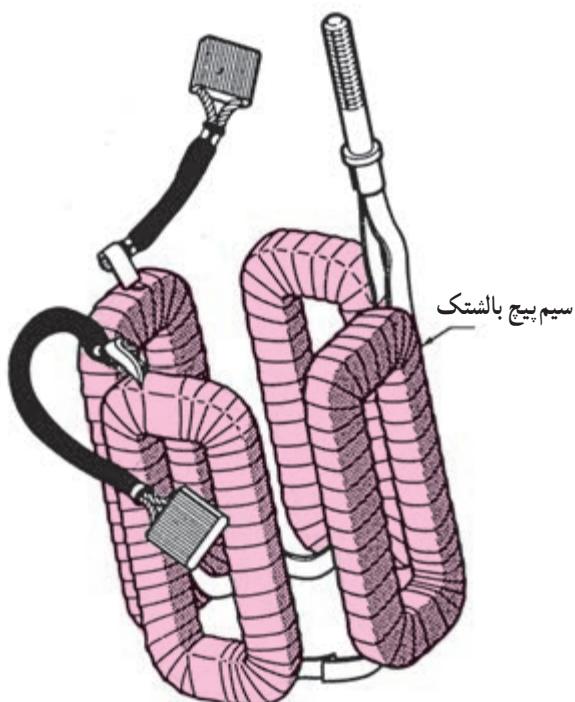
۱-۸-۲ بدنی یا پوسته‌ی موتور استارتر: پوسته‌ی موتور استارتر مانند پوسته‌ی دینام است. بالشتک‌ها روی آن نصب می‌شوند (شکل ۸-۷).

۸-۲- بالشتک‌ها: بالشتک‌های موتور استارتر از نظر شکل ظاهری مانند بالشتک‌های دینام‌اند (شکل ۷-۸). نیروی مکانیکی لازم برای گردش موتور تقریباً معادل ۲ اسب بخار یا برابر 25° تا 50° آمپر است، از این نظر، جهت انتقال حریقان باید از سیپی‌های ضخیم استفاده شود.

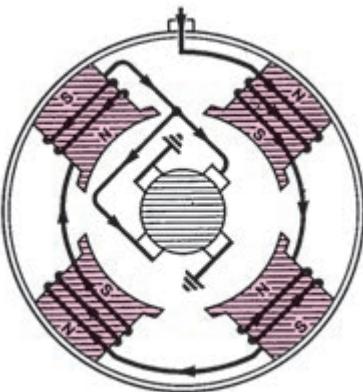
سیم پیچ بالشتک‌های استارتر ضخیم و سسمه مانند با تعداد دوّر کم است (شکل ۸-۸). در بعضی از استارترها هسته‌ی بالشتک‌ها به وسیله‌ی پیچ به بدن‌هه بسته می‌شود. در بعضی دیگر بالشتک‌ها به بدن‌هه پرچ می‌شوند و قابل بازکردن نیستند.

شکل ۸-۹ - استارتر با چهار بالشتک

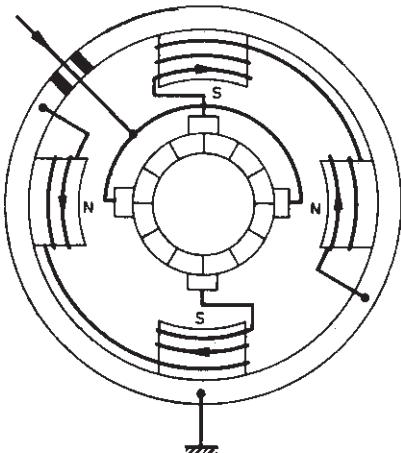

شکل ۸-۱۰ - چهار بالشتک استارتر

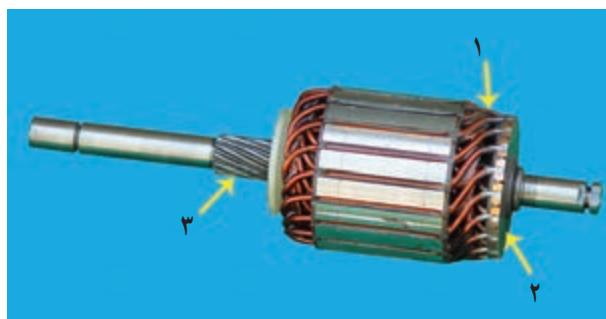
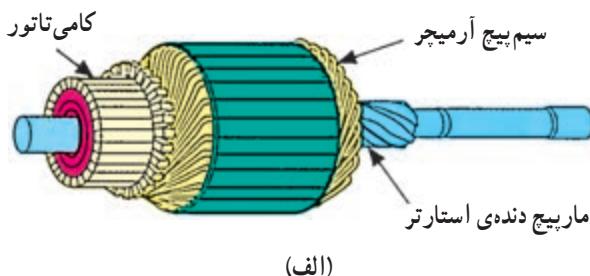
شکل ۸-۱۱ - استارتر با چهار بالشتک

اگر استارترها دارای چهار بالشتک‌اند (شکل ۸-۹). نوع پرقدرت آن‌ها دارای ۶ بالشتک است. سیم پیچ بالشتک‌ها دو به دو با سیم پیچ آرمیچر به طور سری قرار می‌گیرند. در شکل ۸-۹، استارتر نوع چهار بالشتکی نشان داده شده است. جریان الکتریکی با عبور از بالشتک‌ها و آرمیچر، میدان مغناطیسی قوی‌تری ایجاد می‌کند. در نتیجه، نیروی چرخشی استارتر افزایش می‌یابد.

شکل ۸-۱۲

در بعضی دیگر، جریان ورودی به وسیله‌ی زغال‌های مثبت به سیم پیچ آرمیچر و سپس، توسط زغال‌های منفی به بالشتک‌ها می‌رسد و از انتهای بالشتک‌ها متصل به بدنه می‌شود (شکل ۸-۱۲). در این نوع استارترها لام‌های کلکتور به طریق شعاعی در صفحه‌ای عمود بر محور آرمیچر قرار می‌گیرند، که به آن آرمیچر کلکتور ییشانی می‌گویند (شکل ۸-۱۲). در این نوع استارتر هر چهار جاروبک نسبت به بدنه عایق‌بندی شده‌اند. به نحوه‌ی سیم‌پیچی بالشتک‌ها و فرم کلکتور و تفاوت سیم‌پیچی آن با سیم‌پیچی شکل ۸-۱۱ توجه کنید.

شکل ۸-۱۳ - دو نوع آرمیچر استارتر

۸-۲-۳ - آرمیچر: آرمیچر استارتر مانند آرمیچر دینام است، با این تفاوت که چون آمپر زیاد از آن می‌گذرد سیم‌پیچ‌های آن ضخیم و تعداد دور سیم‌پیچ کلاف‌ها کم است. شافت استارتر از شافت دینام بلندتر است زیرا مجموعه‌ی دنده‌ی استارتر روی شافت حرکت جابه‌جایی یا محوری دارد. این قسمت از شافت دارای دنده‌های مارپیچی است. در شکل ۸-۱۳، دو نوع آرمیچر استارتر ملاحظه می‌شود.

در شکل ۸-۱۳-ب:

- ۱ - سیم‌پیچ آرمیچر
- ۲ - کلکتور
- ۳ - مارپیچ دنده‌ی استارتر

۸-۲-۴ - مجموعه‌ی محرک دنده‌ی استارتر: این مجموعه شامل دنده‌ی استارتر و کلچ یک‌طرفه است که در طرح‌های مختلف ساخته می‌شود (شکل ۸-۱۴). دنده‌ی استارتر معمولاً نه دنده‌های دارد. نسبت دنده‌ی استارتر به دنده‌ی فلاپولیل ۱۰:۱ تا ۱۵:۱ است.

- ۱ - کلچ یک‌طرفه
- ۲ - دنده‌ی استارتر
- ۳ - پلانجر
- ۴ - دوشاخه

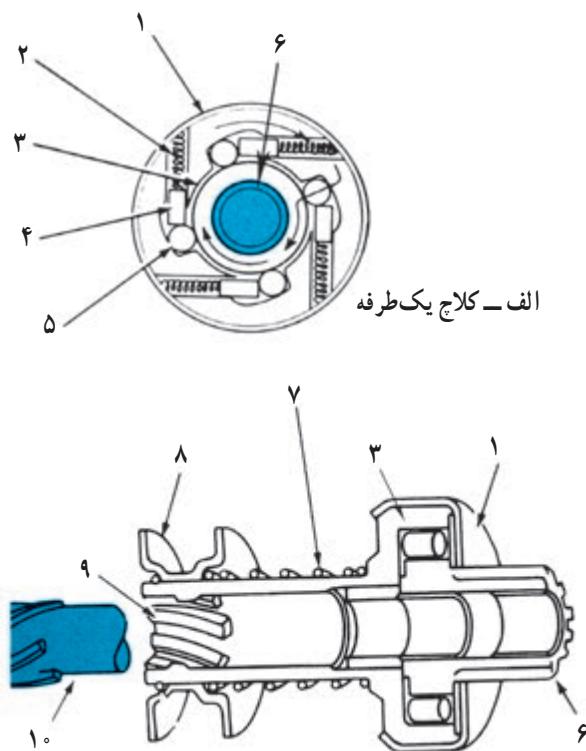

الف - دنده‌ی استارتر

ب - دوشاخه و پلانجر

شکل ۱۴-۸ - مجموعه‌ی محرك دندهي استارت‌تر

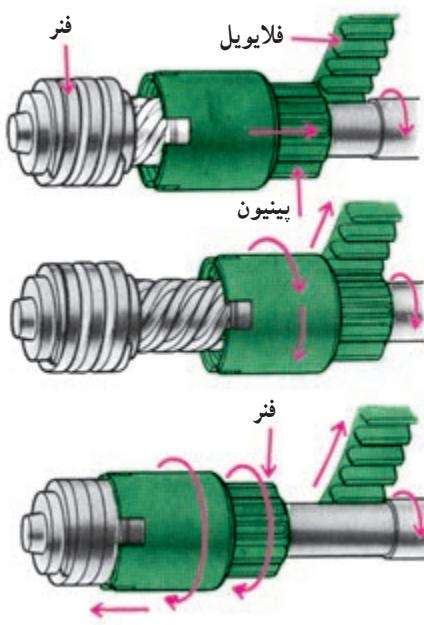

ب - اجزاي دندهي استارت‌تر

۱ - پوسته‌ی محافظ	۲ - فن ساچمه
۳ - بدن‌ی محرك دندهي استارت‌تر	۴ - پلانجر ساچمه
۵ - ساچمه	۶ - دندهي استارت‌تر
۷ - فن (در بعضی از مدل‌ها)	۸ - محل قرارگيري دوشاخه
۹ - ماربیج دندهي استارت‌تر	۱۰ - آرمیچر

شکل ۱۵-۸ - کلاچ یک طرفه دندهي استارت‌تر

۱۴-۸-۵ - کلاچ یک طرفه: کلاچ یک طرفه دندهي استارت‌تر (شکل ۱۵-۸) شامل یک پوسته‌ی خارجي و تعدادي ساچمه‌ی غلتکي است. ساچمه‌ها در داخل شيارهای مخصوصی، که در پوسته خارجي تعبيه شده است، قرار دارند و هنگام تغيير جهت نิرو، تحت نิروی فن می‌توانند جابه‌جا شود. هنگامی که استارت‌تر محرك است به وسیله‌ی پوسته خارجي، نิرو از شافت استارت‌تر به ساچمه‌ها وارد می‌شود و ساچمه‌ها را به قسمت کم‌شيب شيارهای پوسته هدایت می‌کند و باعث یک پارچه شدن دندهي استارت‌تر با پوسته خارجي کلاچ می‌شود. در اين حالت فن پشت ساچمه‌ها فشرده می‌شود. اما، هنگام روشن شدن موتور، با قطع کلید استارت‌تر، فلاپولیل محرك و دندهي استارت‌تر متوجه و جهت نิرو عکس می‌شود. بنابراین، فن فشرده شده ساچمه‌ها را به قسمت عميق‌تر شيارهای پوسته خارجي می‌راند. در نتيجه، ارتباط بين پوسته با دندهي استارت‌تر قطع شده، نิرویی به آرمیچر وارد نمی‌شود. درگيری دندهي استارت‌تر با فلاپولیل قطع می‌شود.

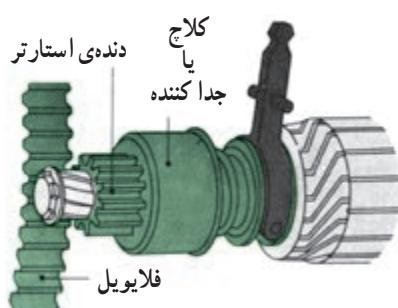
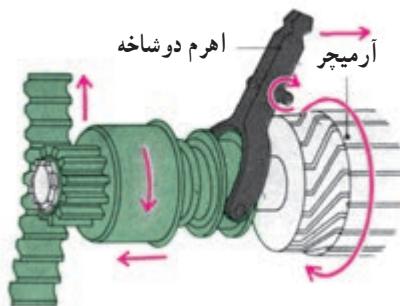
شکل ۸-۱۶

با گردش شافت، پینیون نیز ضمن گردش به سمت جلو با فلایویل در گیر می شود.

در انتهای گردش، پینیون کاملاً با فلایویل در گیر شده و مجموعه شافت استارتر، پینیون و فلایویل با دور ثابت به گردش درمی آیند.

با روشن شدن موتور، فلایویل می خواهد پینیون را سریع تر از گردش شافت بگرداند که درنتیجه آن را به عقب می راند و در گیری دندہ استارتر با فلایویل آزاد می گردد.

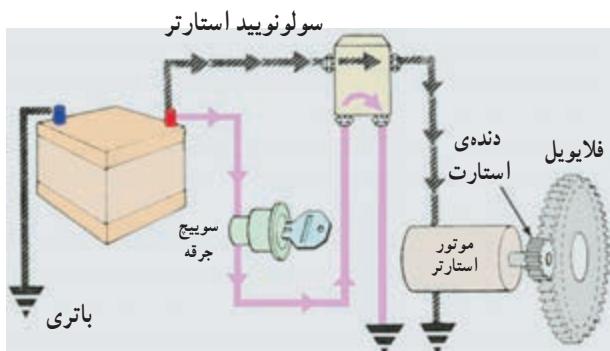
۶-۲-۸-۲- در گیری دندہ استارتر با فلایویل: در لحظه‌ی اتصال سویچ استارتر، جریان کمی از طریق اتومات استارتر به آرمیچر وارد می شود و آن را به کندی می چرخاند. در این وضعیت، مجموعه‌ی محرک دندہ استارتر تحت خاصیت اینرسی از این حرکت تعیت نمی کند. به سبب ایجاد اختلاف دُر، بین محور استارتر و مجموعه‌ی محرک، مانند وقتی که مهره‌ی ثابت و پیچ می چرخد، مجموعه‌ی دندہ استارتر روی محور استارتر حرکت خطی - مارپیچ می کند و با دنده‌های فلایویل تماس می یابد و در گیر می شود (شکل ۸-۱۶). در این لحظه، جریان اصلی استارتر توسط اتومات برقرار شده و دنده‌ی استارتر با سرعت زیاد می چرخد. تحت تأثیر نیروی گریز از مرکز روی شیار مارپیچ شافت استارتر پیش می رود و با دنده‌های فلایویل، در گیر و باعث گردش فلایویل و روشن شدن موتور می شود.

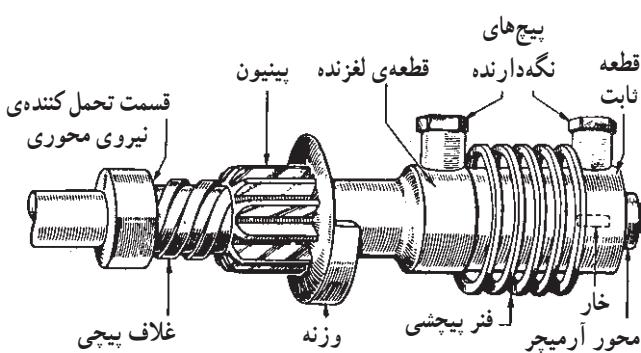
در بعضی از انواع استارتر، دوشاخه‌ی (ماهک) اتومات استارتر در جلو بردن دنده‌ی استارتر برای در گیری با دنده فلایویل، قبل از گردش موتور استارتر (و نیز کلاچ، پس از قطع جریان سوئیچ استارتر)، دنده‌ی استارتر را خلاص یا آزاد می کند (شکل ۸-۱۷).

سولونویید روی استارتر و در گیری دنده‌ی استارتر با فلایویل توسط دوشاخه

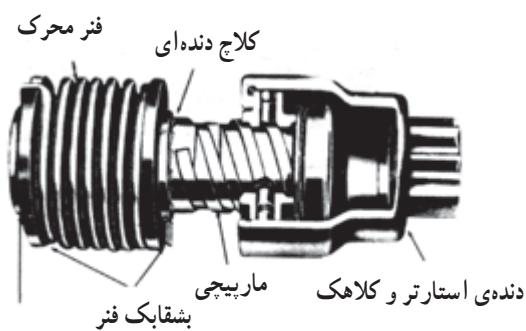
شکل ۸-۱۷- حالت آزاد و در گیری دنده‌ی استارتر

شکل ۸-۱۸

شکل ۸-۱۹ - استارتر بندیکس

شکل ۸-۲۰ - دندنه‌ی استارتر نوع فلوسرو

با روشن شدن موتور و قطع سوئیچ از حالت استارت، نیروی محرک استارتراز بین می‌رود. در این حالت فلایویل، محرک و دندنه‌ی استارتراز متحرک می‌شود. در این وضعیت، همان‌طور که در شرح کلاچ یک‌طرفه اشاره شد، نیروی گریز از مرکز فلایویل و فنر فشرده‌شده‌ی پشت دندنه‌ی استارتراز (و با تغییر دوّر بین دندنه‌ی استارتراز و فلایویل) باعث می‌شوند تا درگیری دندنه‌ی موتور استارتراز با فلایویل قطع گردد (شکل ۸-۱۸).

انواع دیگری از محرک دندنه‌ی استارتراها از خاصیت اینرسی بهره‌گرفته‌اند. از جمله دو نوع بندیکس و فلوسرو را می‌توان نام برد. در نوع بندیکس با اتصال سوئیچ استارتراز، آرمیچر می‌چرخد و حرکت شافت توسط یک فنر ماربیچی نیرومند (بندیکس) به پوسته‌ی دندنه‌ی استارتراز منتقل می‌شود و آنرا به گردش درمی‌آورد (شکل ۸-۱۹).

در ابتدا، به علت وجود اینرسی، پوسته و دندنه‌ی استارتراز از این حرکت تبعیت نمی‌کند. درنتیجه، مانند پیچ و مهره‌ی داخل یک‌دیگر به حرکت خطی ماربیچی در طول شافت به سمت دندنه‌های فلایویل به حرکت درمی‌آیند و با هم درگیر می‌شوند. حرکت دندنه‌ی استارتراز روی محور، توسط یک خار حلقه‌ای، که روی شافت آرمیچر نصب شده است، محدود می‌شود. این نوع درگیری با ضربه همراه است. برای خنثا کردن آن از یک فنر ضربه‌گیر استفاده می‌شود. به محض روشن شدن موتور و قطع سوئیچ استارتراز، به سبب ایجاد اختلاف دوّر، بین فلایویل و دندنه‌ی استارتراز و نیز به‌سبب وجود نیروی گریز از مرکز فلایویل و نیروی فنر فشرده شده، دندنه‌ی استارتراز با پوسته‌ی روی شیار ماربیچ به عقب می‌رود و درگیری آن با فلایویل قطع می‌شود. طرح نوع فلوسرو، شبیه طرح بندیکس است. با این تفاوت که در داخل بدنی دندنه‌ی استارتراز دو خار کوچک تحت نیروی فشار فنر قرار دارند. یکی از آن‌ها خار اصطکاکی است که مانع درگیری دندنه‌ی استارتراز با فلایویل (در موقع روشن بودن موتور) می‌شود و دیگری خار قفلی است که در داخل یک شیار ماربیچ پوسته فرو می‌رود و دندنه‌ی استارتراز را با فلایویل در زمان استارتراز درحال درگیری نگه می‌دارد (شکل ۸-۲۰). مزیت این طرح آن

است که اگر موتور با استارتِ اول روشن نشود، درگیری دنده‌ی استارت‌ر با فلاپویل قطع نمی‌شود و در استارت زدن‌های بعدی، درگیری باقی می‌ماند تا موتور روشن شود. هنگامی که دُر موتور به 40° RPM رسید به دلیل وجود نیروی گریز از مرکز، خارق فلی از شیار پوسته خارج شده و درگیری قطع می‌شود.

شکل ۸-۲۱

۸-۲-۷—درپوش‌ها: بدنه‌ی استارت‌ر بواسطه دو درپوش که، معمولاً از جنس آلومنیوم هستند، از دو طرف بسته می‌شوند (شکل ۸-۲۱).

در مرکز هر درپوش، یک بوش جهت یاتاقان‌بندی آرمیچر نصب شده است. در داخل درپوش استارت‌ر و در روی درپوش عقب مجموعه‌ی زغال‌ها نصب می‌شوند.

الف—زغال‌های منفی

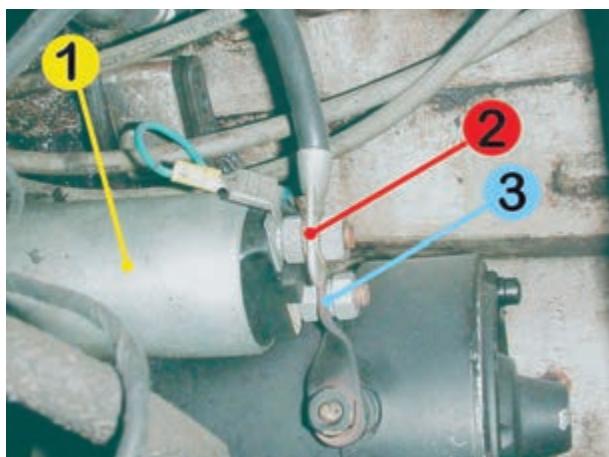

ب—زغال مثبت و محل لحیم آن
شکل ۸-۲۲—زغال یا جاروبک استارت‌ر

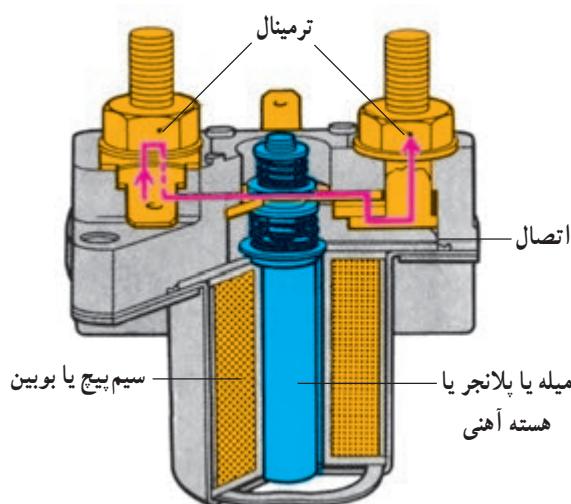

۱—فر زغال ۲—پایه‌ی نگهدارنده‌ی زغال ۳—زغال

شکل ۸-۲۳—مجموعه‌ی زغال‌ها و نگهدارنده‌ی آن‌ها

شکل ۸-۲۴—اتوماتیک استارتر

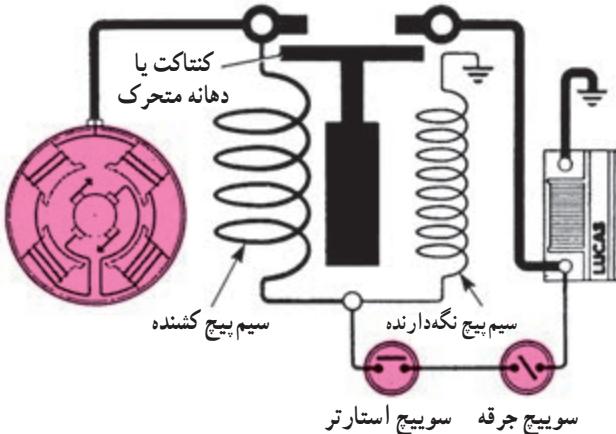
شکل ۸-۲۵—اتومات یا سولونویید

زغال‌ها یک درمیان مثبت و منفی هستند. یعنی زغال‌های مثبت با بدنه عایق‌بندی شده‌اند و زغال‌های منفی عایق‌بندی نشده‌اند و اتصال بدنه دارند (شکل ۸-۲۳).

۸-۳—اتوماتیک استارتر (سولونویید استارتر)

از آن جا که جریان مصرفی موتور استارتر زیاد است (در بعضی از خودروها تا 200 آمپر)، و عبور جریان مصرفی استارتر از سوئیچ باعث ذوب شدن سوئیچ می‌شود، از یک کلید الکترومغناطیس به نام اتماتیک استارتر استفاده می‌شود. در شکل ۸-۲۴، اتماتیک استارتر با شماره‌ی (۱) اتصال کابل باتری به اتماتیک استارتر با شماره‌ی (۲) و ترمینال اتماتیک و به موتور استارتر با شماره‌ی (۳) نشان داده شده است.

اتوماتیک استارتر در دو نوع یک بوینه و دوبوینه ساخته می‌شود. در استارترهای بندیکس و فلوسر و نوع یک بوینه به کار می‌رود. این نوع اتومات شامل یک بوین یا سیم پیچ و یک هسته‌ی آهنی است (شکل ۸-۲۵).

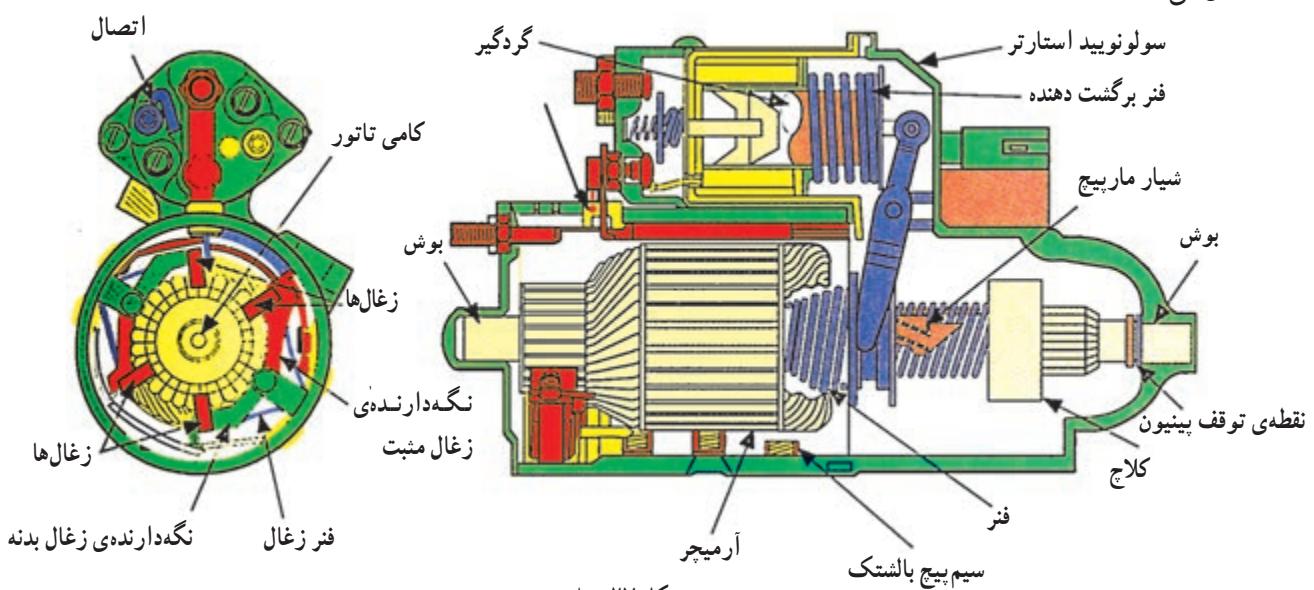
شکل ۸-۲۶

در حالت عادی، هسته تحت تأثیر نیروی فنر خارج از بین قرار دارد. هنگام اتصال سوئیچ یا قرار گرفتن آن در حالت ST و عبور جریان از بین، بین مغناطیس می‌شود و هسته را به داخل می‌کشد و باعث اتصال جریان کابل باتری به کابل ورودی استارتر می‌شود که در این حالت جریان مصرفی استارتر به طور مستقیم از طریق باتری تأمین می‌شود.

پس از روشن شدن موتور و قطع جریان از اتمات توسط سوئیچ، فنر هسته را به عقب می‌راند و ارتباط باتری را با استارتر قطع می‌کند.

در اتمات‌های دو بینه از دو سیم پیچ استفاده شده است.

یکی با سیم پیچ ضخیم به نام کشنده و دیگری با سیم پیچ نازک به نام نگهدارنده (شکل ۸-۲۶). در ابتدا نیروی مغناطیس هر دو بین باعث جذب هسته می‌شود. یک ماهک دوشاخه به هسته وصل است که هنگام جذب، با حرکت الaklıنگی، دوشاخه مجموعه‌ی محرک دندۀ استارتر را به سمت فلاپولیل هدایت می‌کند. پس از جذب کامل هسته، سیم پیچ ضخیم و سیم پیچ نازک هسته را تا روشن شدن موتور نگه می‌دارد. بعد از روشن شدن موتور و قطع جریان از اتمات، فنر فشرده شده، هسته و ماهک را به عقب می‌راند. درنتیجه، مجموعه‌ی محرک هم همراه ماهک به عقب کشیده می‌شود و در خلاص شدن دندۀ استارتر از فلاپولیل کمک می‌کند. شکل ۸-۲۷ اتمات روی استارتر را نشان می‌دهد.

شکل ۸-۲۷

زمان: ۲ ساعت

۴-۸- دستور العمل عیب‌یابی موتور استارتر، قبل از پیاده کردن آن از روی موتور

وسایل لازم: جعبه ابزار

قبل از پیاده کردن استارتر از روی موتور، نحوه‌ی کار آن را بررسی کنید (زیرا بعضی از عیوب ممکن است مربوط به مدار الکتریکی خارج از استارتر باشد). موارد زیر را بررسی کنید.

۱-۸-۴- استارتر موتور را نمی‌گرداند: اگر با گردش سوئیچ در مرحله‌ی ST سوئیچ، موتور استارتر گرددش نمی‌کند، موارد زیر را بررسی کنید:

دشارژ باتری، اتصال بدنه‌ی نامناسب باتری و استارتر، هم‌چنین شل شدن، جدا شدن، پاره شدن و عایق شدن اتصالات الکتریکی در سوئیچ استارتر. در شکل ۸-۲۸، آزمایش وضعیت باتری دیده می‌شود.

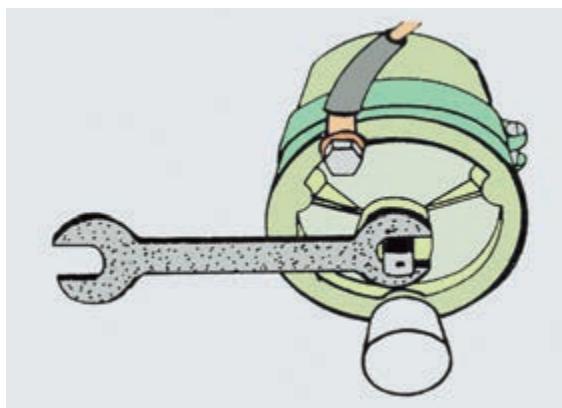

شکل ۸-۲۸- بررسی دشارژ باتری

۱- قسمت آچارخور ۲- محور آرمیچر

شکل ۸-۲۹- دربوش انتهای موتور استارتر

شکل ۸-۳۰- آزاد کردن دنده‌ی استارتر

۲-۸-۴- درگیری دائم دنده‌ی استارتر با دنده فلایویل: استارت نزدن سوئیچ ممکن است بر اثر درگیری دائمی استارتر با دنده فلایویل و جدا نشدن آن، هنگام بستن سوئیچ، باشد. برای آزاد کردن دنده‌ی استارتر، در صورت داشتن دربوش در انتهای استارتر، ابتدا دربوش را باز کنید. در شکل ۸-۲۹ دربوش و آچارخور روی محور آرمیچر دیده می‌شود.

- با استفاده از یک آچار مناسب، آرمیچر استارتر را بگردانید تا دنده‌ی استارتر از درگیری با دنده فلایویل آزاد شود (شکل ۸-۳۰).

روش دیگر به این ترتیب است که خودرو را در دنده سبک قرار دهید. سپس، با آزاد کردن ترمزدستی، خودرو را به جلو و عقب حرکت دهید. در این صورت، ممکن است دنده‌ها از درگیری خارج شوند.

شکل ۸-۳۱— سولفاته شدن اتصال قطب باتری

۴-۳— استارتر موتور را آهسته می‌گرداند:
اگر موتور در زمان استارت زدن به آرامی گردش کند ممکن است:

— باتری شارژ نباشد.

— اتصالات مدار الکتریکی استارتر شل یا عایق شده باشند (شکل ۸-۳۱). کلیه اتصالات را بررسی و تمیز کنید. گردش آهسته یا با دوْر کم موتور در زمان استفاده از استارت ممکن است به سبب ضعیف بودن اتصالات سوئیچ یا معیوب بودن آن باشد. سوئیچ را آزمایش کنید:

سیم‌ها و یا اتصال ترمینال‌های الکتریکی و سوئیچ را باز کنید. سر سیم‌های فوق را به هم متصل کنید. اگر موتور بسهولت شروع به گردش کند نشان‌دهنده‌ی معیوب بودن سوئیچ است و باید آن را تعویض کنید. سر سیم‌ها و اتصالات سوئیچ را، جهت اطمینان از نداشتن هرگونه عایق، بررسی و سرویس کنید.

۵— دستور العمل آزمایش افت ولتاژ مدار استارتر

مدار استارتر را از نظر افت ولتاژ در زمان استارت زدن

به ترتیب زیر آزمایش کنید:

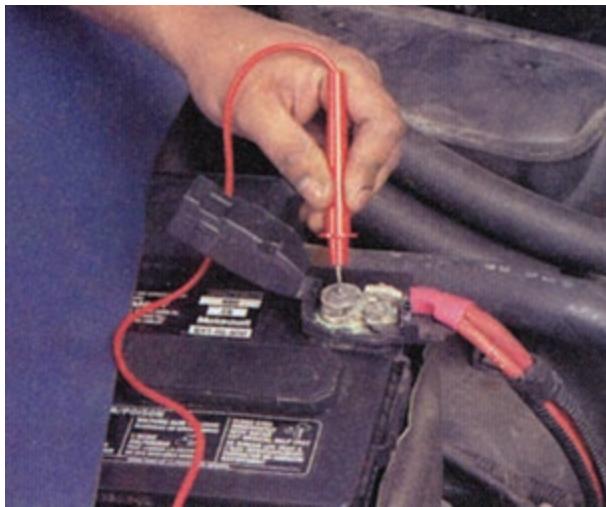
— ابزار و وسایل مورد نیاز:

پوشش حفاظتی روی گل گیر خودرو، مولتی‌متر دیجیتال (DMM)، سوئیچ فشاری استارتر (شکل ۸-۳۲).

شکل ۸-۳۲— وسایل مورد نیاز

– فیش سرسیم مثبت مولتی متر را به قطب مثبت باتری متصل کنید. هیچ گاه آن را به بست قطب مثبت نبیند (شکل ۸-۳۳).

شکل ۸-۳۳ – اتصال فیش سرسیم مثبت مولتی متر به قطب مثبت باتری

– فیش سرسیم منفی مولتی متر را به محل اتصال اصلی کابل باتری به استارتر متصل کنید (شکل ۸-۳۴).

شکل ۸-۳۴ – اتصال سرسیم منفی مولتی متر به اتصال کابل باتری استارتر

– سلکتور مولتی متر را روی اندازه‌گیری ولت و مقیاس پیش از ولتاژ باتری قرار دهید (شکل ۸-۳۵).

شکل ۸-۳۵ – تنظیم مولتی متر روی شاخص ولتاژ

– سر سیم‌های جریان ورودی سوئیچ جرقه (B) و استارتر (ST) را از ترمینال‌های آن جدا و سر سیم‌ها را به ترمینال‌های سوئیچ فشاری متصل کنید (شکل ۸-۳۶).

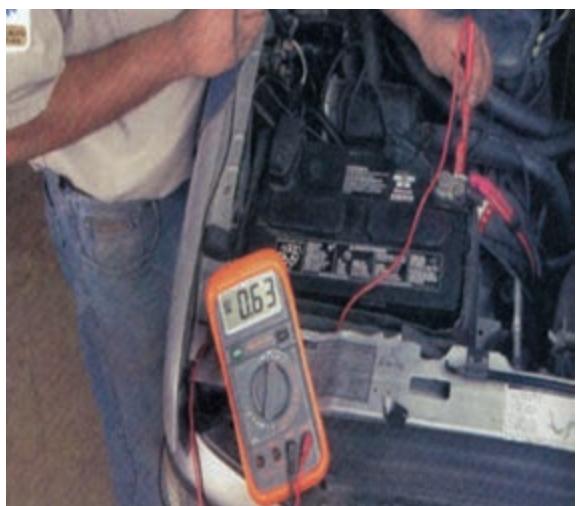

شکل ۸-۳۶—اتصال سر سیم‌های سوئیچ به ترمینال‌های سوئیچ فشاری

شکل ۸-۳۷—اندازه‌گیری افت ولتاژ جریان ورودی کابل استارتر

– با فشار انگشت بر روی سوئیچ فشاری، استارتر بزنید و انحراف عقره‌ی ولت‌متر را ملاحظه و یادداشت کنید. افت ولتاژ اندازه‌گیری شده نشان‌دهنده‌ی افت ولتاژ جریان ورودی کابل استارتر است (شکل ۸-۳۷).

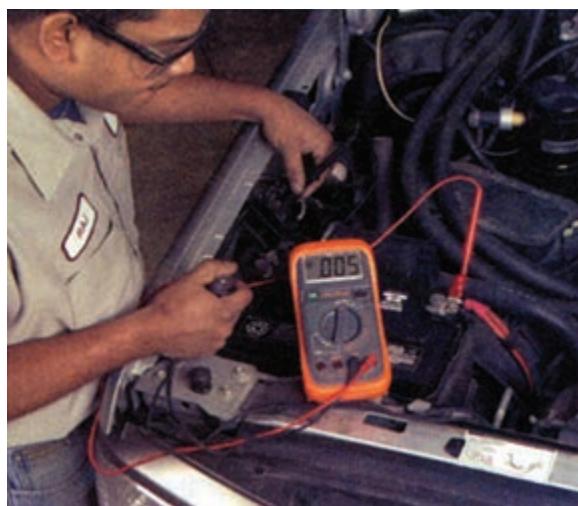

شکل ۸-۳۸—اتصال فیش سیم منفی ولت‌متر به محل کابل رله‌ی استارتر

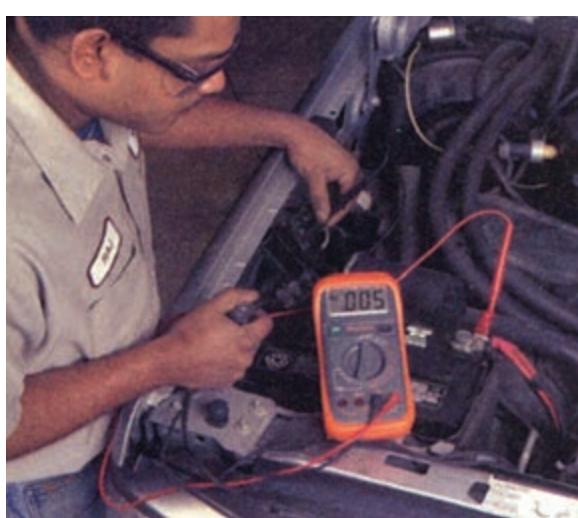
شکل ۸-۳۹—آزمایش افت ولتاژ باتری به خروجی رله

— با فشار روی سویچ فشاری، استارت بزنید و انحراف عقرهی ولت‌متر را یادداشت کنید. افت ولتاژ اندازه‌گیری شده، افت ولتاژ جریان مثبت باتری به خروجی رله‌ی استارتر است (شکل ۸-۳۹).

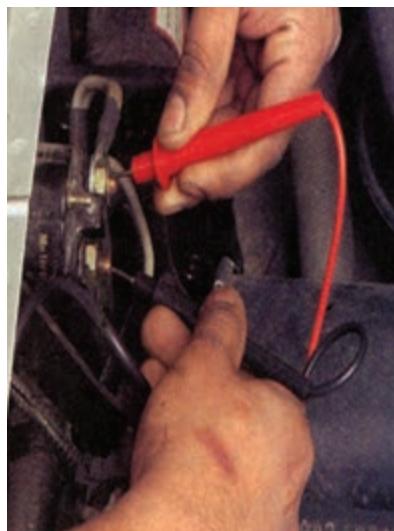
شکل ۸-۴۰—اتصال سیم منفی ولت‌متر به ورودی رله

— اگر همچنان افت ولتاژ مشاهده شود، آزمایش را ادامه دهید. فیش سیم منفی ولت‌متر را به ورودی رله‌ی سولونویید استارتر متصل کنید (شکل ۸-۴۰).

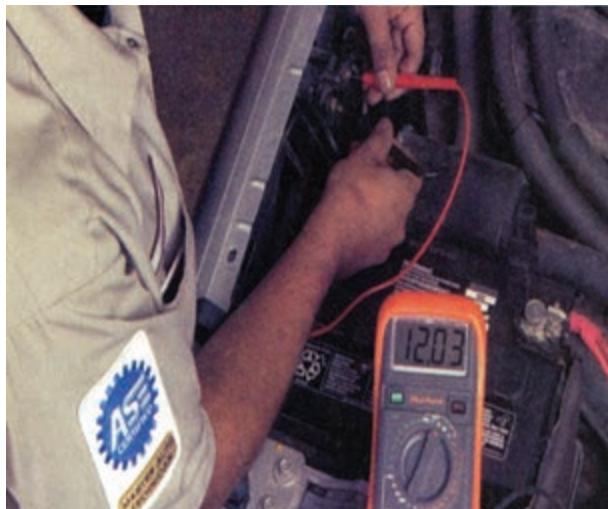
شکل ۸-۴۱—اندازه‌گیری افت ولتاژ کابل متصل به رله

— با فشار روی سویچ فشاری استارت بزنید و انحراف عقرهی ولت‌متر را ملاحظه کنید. در این حالت به ندرت افت ولتاژ مشاهده می‌شود (افت ولتاژ در مسیر کابل متصل به رله) (شکل ۸-۴۱).

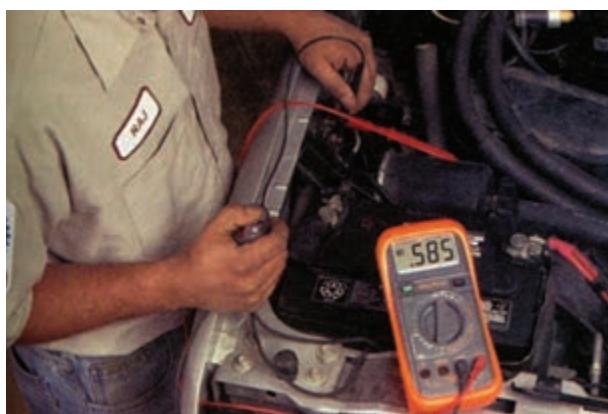
شکل ۸-۴۲—اتصال فیش‌های ولت‌متر به اتمومات استارتر

— در این مرحله دو فیش ولت‌متر را به ترمینال‌های دوطرف رله متصل کنید، طوری که فیش قرمز رنگ، در طرف جریان ورودی باتری به رله و فیش سیاه رنگ، به طرف خروجی جریان یا ترمینال استارتر متصل باشد (شکل ۸-۴۲).

شکل ۸-۴۳—ولتاژ روی ولت‌متر

— در این حالت، به ولتاژ نشان داده شده روی صفحه‌ی ولت‌متر توجه نکنید (شکل ۸-۴۳).

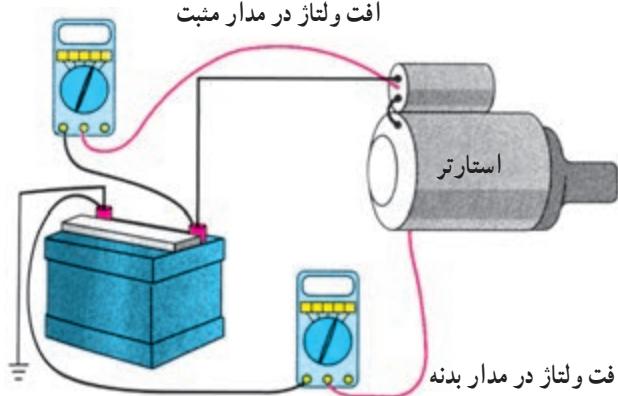
شکل ۸-۴۴—اندازه‌گیری افت ولتاژ پلاتین‌های سولونویید استارتر

— با سوئیچ فشاری استارتر بزنید. سپس، به مقدار انحراف عقربه‌ی ولت‌متر توجه کنید. افت ولتاژ اندازه‌گیری شده در این حالت نشان دهنده‌ی افت ولتاژ در پلاتین‌های رله (سولونویید استارتر) است (شکل ۸-۴۴).

شکل ۸-۴۵ - اندازه‌گیری افت ولتاژ رله‌ی استارتر

- در این حالت افت ولتاژ بیش از حد طبیعی (نرمال)، نشان‌دهنده‌ی مقاومت زیاد در رله‌ی استارتر است. در این صورت، نسبت به تعویض آن اقدام کنید (شکل ۸-۴۵).

شکل ۸-۴۶ - آزمایش افت ولتاژ مدار استارتر

- آزمایش افت ولتاژ مدار استارتر در شکل ۸-۴۶، به صورت شماتیک، نشان داده شده است.

شکل ۸-۴۷ - ابزار مورد نیاز

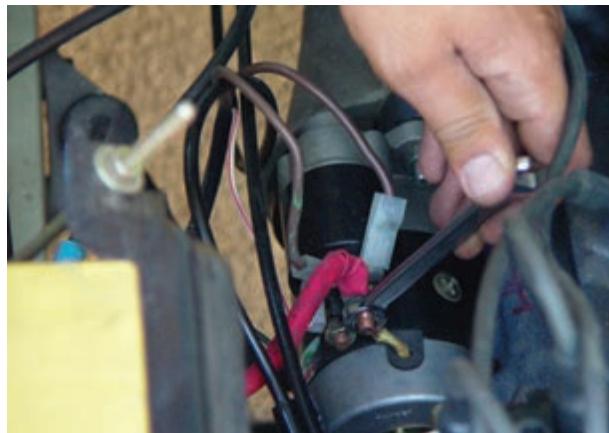
۶-۸- دستورالعمل پیاده و سوار کردن، تفکیک، بررسی و آزمایش استارتر

نسبت به پیاده و سوار کردن موتور استارتر، به ترتیب زیر اقدام کنید :

- ابزار لازم را آماده کنید (شکل ۸-۴۷).

- کابل اتصال بدن با تری را جدا کنید.

- اتصالات الکتریکی موتور استارتر را جدا کنید.

- باز کردن مهره‌ی اتوماتیک استارتر (شکل ۸-۴۸) کابل ترمینال مثبت باتری به استارتر را جدا کنید.

- پیچ‌های اتصال استارتر به موتور را هماهنگ با هم باز کنید (شکل ۸-۴۹-الف).

- استارتر را از موتور جدا کنید (شکل ۸-۴۹-ب).
- مراحل سوار کردن استارتر عکس پیاده کردن آن است.

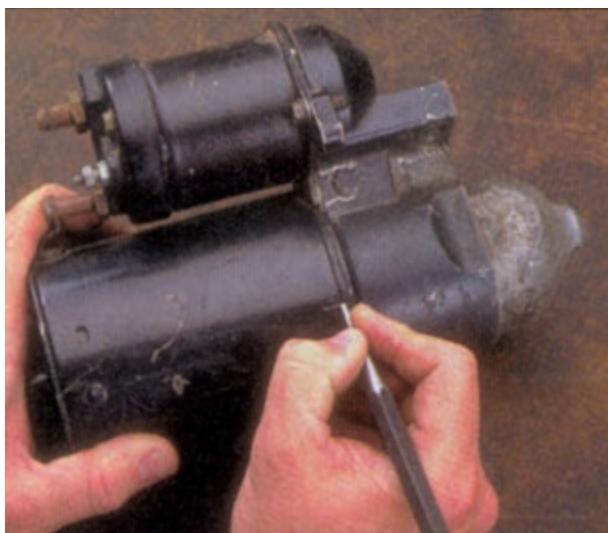
ب - جدا کردن استارتر از موتور

شکل ۸-۴۹ - باز کردن استارتر از روی موتور

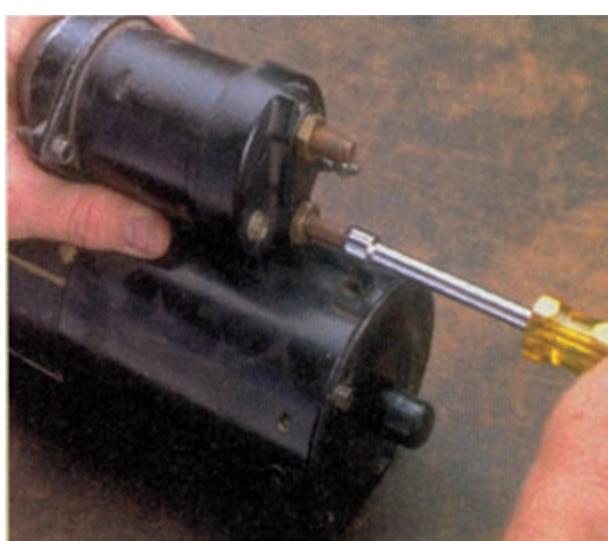
شکل ۸-۵۰ – تمیز کردن استارتر

برای تفکیک قطعات استارتر به ترتیب زیر اقدام کنید :
– استارتر را روی میز کار قرار دهید و آن را کاملاً تمیز کنید (شکل ۸-۵۱).

شکل ۸-۵۱ – علامت‌گذاری پوسته و درپوش

– با سوزن خط‌کش روی پوسته و درپوش علامت بزنید تا موقع جمع کردن، قطعات استارتر در محل اولیه قرار گرفته و اشتباہی رخ ندهد (شکل ۸-۵۱). اگر محل زغال‌ها عوض شود جهت گردش موتور استارتر عکس شده و موتور روشن نمی‌شود.

شکل ۸-۵۲ – باز کردن پیچ‌های اتصال اتومات به استارتر

– با آچار مناسب، پیچ‌های اتصال اتومات به استارتر را باز کنید (شکل ۸-۵۲).

— پیچ‌های اتصال اتومات را بیرون بیاورید (شکل ۸-۵۳).

شکل ۸-۵۳ — بیرون آوردن پیچ‌های اتومات

— اتومات را از موتور استارتر جدا کنید (شکل ۸-۵۴).

شکل ۸-۵۴ — خارج کردن اتومات

— پیچ‌های اتصال درپوش به بدنه را با آچار مناسب باز کنید (شکل ۸-۵۵).

شکل ۸-۵۵ — باز کردن پیچ‌های اتصال درپوش به بدنه

— درپوش استارتر را بردارید (شکل ۸-۵۶).

شکل ۸-۵۶— جدا کردن درپوش

— پوسته‌ی استارتر را از روی گلدانی بیرون بیاورید (شکل ۸-۵۷).

شکل ۸-۵۷— جدا کردن پوسته‌ی استارتر

— آرمیچر استارتر را، از داخل گلدانی و دوشاخه‌ی ماهک اتومات استارتر، بیرون آورید (شکل ۸-۵۸).

شکل ۸-۵۸— جدا کردن آرمیچر از درپوش

– سر آچار بوس مناسب را روی حلقه‌ی خار رینگی سر شافت آرمیچر قرار دهید. با چکش، به آرامی، روی آن ضربه بزنید (شکل ۸-۵۹).

– با ضربه‌های چکش، رینگ حلقوی را از شیار شافت کنار بزنید (شکل ۸-۶۰).

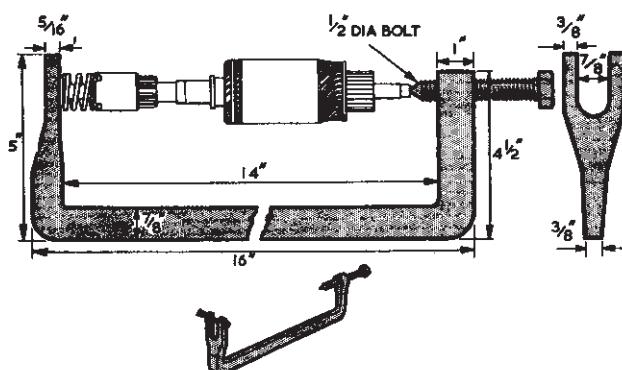
– با آچار دمباریک مناسب یا خار بازکن، خار را از روی شافت پیاده کنید (شکل ۸-۶۱).

شکل ۸-۶۱ – درآوردن خار رینگی

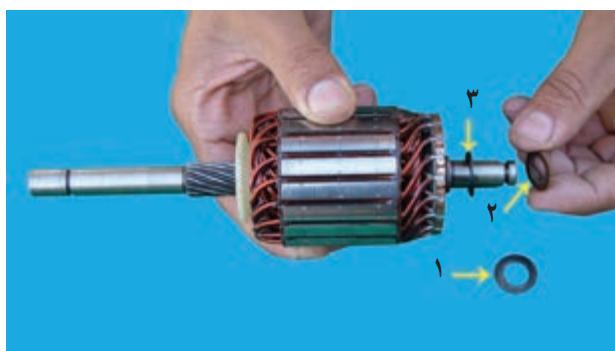
– مجموعه‌ی دنده استارتر را از روی شافت خارج کنید
.(شکل ۸-۶۲).

شکل ۸-۶۲- خارج کردن مجموعه دنده‌ی استارتر از روی شافت

شکل ۸-۶۳- ابعاد و کاربرد فنر جمع کن آرمیچر موتور استارتر

۱- واشر فلزی ۲- واشر فیبری ۳- واشر فلزی

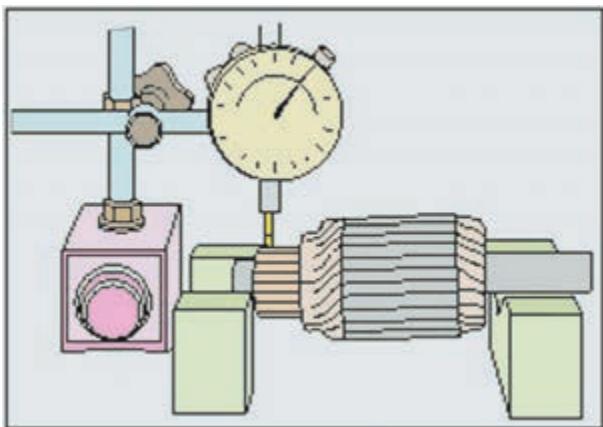
شکل ۸-۶۴- آرمیچر

دنده‌ی استارتر را از نظر ساییدگی بررسی کنید. کلاچ یک طرفه یک طرفه را بررسی کنید. اگر دنده‌ی استارتر یا استارتر یا کلاچ یک طرفه ایراد داشته باشد قابل تعمیر نیستند و باید تعویض شوند. جا زدن مجموعه‌ی دنده‌ی استارتر عکس پیاده کردن آن است. ابتدا، مجموعه را روی شافت نصب کنید. باید مجموعه به راحتی در طول شافت جابه‌جا شود. رینگ حلقه‌ای را سوار کنید.

– اگر استارتر از نوع بندیکس است، برای پیاده کردن مجموعه‌ی محرك دنده‌ی استارتر، به وسیله‌ی فنر جمع کن استارتر، فنر ضربه‌گیر را جمع کنید (شکل ۸-۶۳).
خار حلقه‌ای پشت فنر را درآورید. آرمیچر را از روی فنر جمع کن پیاده کنید. مجموعه‌ی محرك را از روی شافت خارج و بررسی کنید.

چنان‌چه دنده‌ی استارتر شکسته یا ساییده شده باشد آنرا تعویض کنید. به روش عکس باز کردن، قطعات را روی هم سوار کنید.
معایب احتمالی آرمیچر عبارت اند از :

- کج شدن و تاب برداشتن شافت که باعث می‌شود دنده‌ی استارتر با فلاپیول درگیر نشود.
- قطع یا شل شدن اتصالات لامل‌ها؛
- اتصال کوتاه شدن سیم پیچ‌های آرمیچر به سبب از بین رفتن عایق‌بندی کلاف‌ها نسبت به هم؛
- سوختن و خال زدن لامل‌ها، که باعث کاهش قدرت چرخشی آرمیچر می‌شود (شکل ۸-۶۴).

شکل ۸-۶۵—آزمایش تاب داشتن آرمیچر و کامی تاتور

— برای بررسی و آزمایش آرمیچر از نظر تاب داشتن و کج شدن، به ترتیب زیر، عمل کنید :

- دو سر شافت آرمیچر را روی دو تکیه گاه ۷ شکل، روی سطح صاف کاملاً افقی قرار دهید (شکل ۸-۶۵).
- پایه‌ی حساس میکرومتر ساعتی را روی شافت یا کامی تاتور نصب و تنظیم کنید. آرمیچر را بچرخانید و به حرکت عقربه‌ی ساعت توجه کنید. انحراف بیش از حد مجاز عقربه‌ی ساعت (بیش از مقادیر توصیه شده) نشان دهنده‌ی لنگی آرمیچر است، آن را تعویض کنید.

شکل ۸-۶۶—آزمایش سیم پیچ‌های آرمیچر — سالم بودن سیم‌ها و اتصال به لامل‌ها

اکثراً قطعی در اتصال سر سیم کلاف‌ها با لامل‌ها پیش می‌آید که باعث سوختن لامل‌ها می‌شود. مطابق شکل ۸-۶۶، آرمیچر را با اهم‌متر، به ترتیب زیر، آزمایش کنید.

— فیش‌ها یا دو سر سیم اهم‌متر را روی لامل‌های مجاور، دوبه دو قرار دهید. مقادیر مقاومت‌های نشان داده شده توسط اهم‌متر باید یکسان باشد. چنان‌چه اهم‌متر مقدار کم مقاومت را نشان دهد علامت اتصال کوتاه سیم پیچ‌های آرمیچر است که باید آن را تعویض کنید.

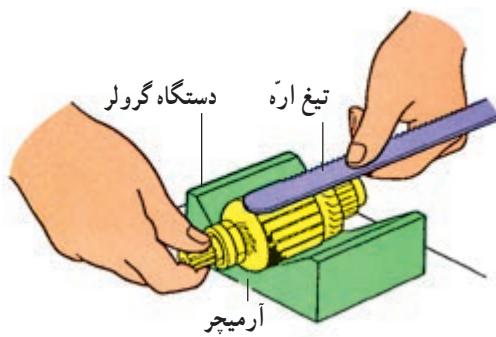
— برای آزمایش اتصال بدن داشتن آرمیچر، به ترتیب زیر، عمل کنید :

— یکی از فیش‌های دستگاه اهم‌متر را به لامل‌های کلکتور و فیش دیگر را به بدن‌ی آرمیچر اتصال دهید (شکل ۸-۶۷). اگر عقربه‌ی اهم‌متر حرکت کند علامت اتصال بدن داشتن سیم پیچ‌هاست. در این صورت آرمیچر را با نوع مشابه نو تعویض کنید.

برای آزمایش اتصال کلاف‌های سیم پیچ آرمیچر به ترتیب زیر عمل کنید :

شکل ۸-۶۷—آزمایش اتصال کوتاه شدن آرمیچر

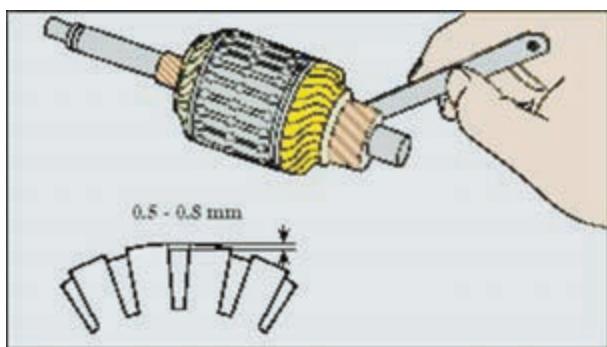
شکل ۸-۶۸— آزمایش اتصال کوتاه کلافهای آرمیچر با دستگاه گروولر.

— آرمیچر را روی دستگاه گروولر قرار دهید.

— دستگاه را روشن کنید (شکل ۸-۶۸).

— یک تیغه‌ی آهنی نازک (مانند تیغ اره) را روی آرمیچر نگه‌دارید.

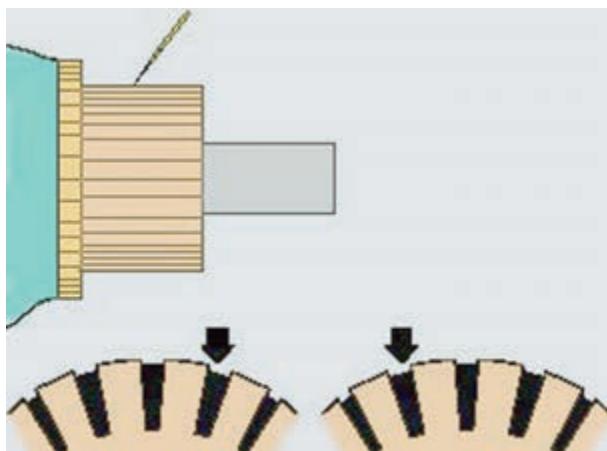
— آرمیچر را به آرامی بچرخانید. هر کجا تیغ اره‌ی آهنی به ارتعاش درآید علامت اتصال کوتاه شدن کلاف‌ها نسبت به یکدیگر است. باید آرمیچر را عوض کنید.

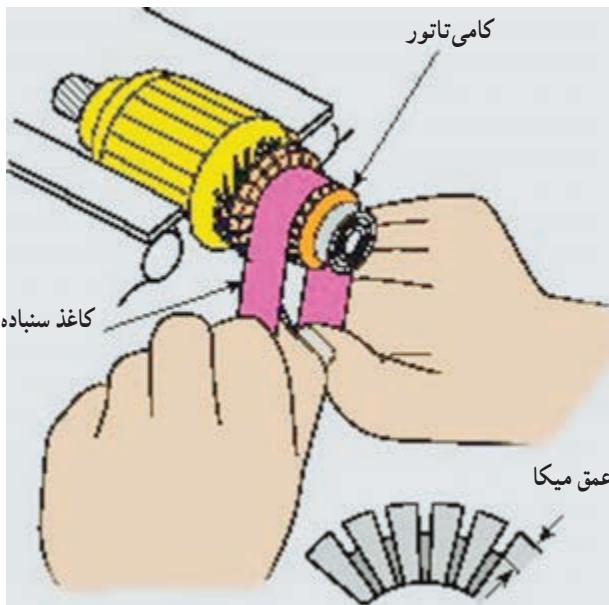
شکل ۸-۶۹— تمیز کردن شیار لاملاًها با دستگاه.

بعضی مواقع، سبب اتصال کلاف‌ها پُر شدن شیار بین لاملاً‌هاست که باید تمیز شود. به این منظور، آرمیچر را به دستگاه مخصوص تمیز کردن شیار لاملاً‌ها بیندید و با تیغه‌ی دستگاه، شیار لاملاً‌ها را تمیز کنید. در صورت دسترسی نداشتن به دستگاه، می‌توانید فاصله بین لاملاً‌ها را با تیغ اره (شکل ۸-۶۹) و یا سوزن خطکش (شکل ۸-۷۰) به مقدار لازم تمیز کنید.

سوزن خطکش

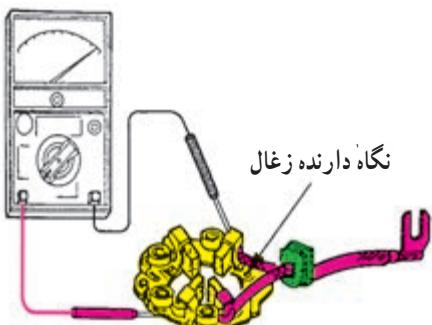

شکل ۸-۷۰— خالی کردن شیار لاملاً‌ها با تیغه اره

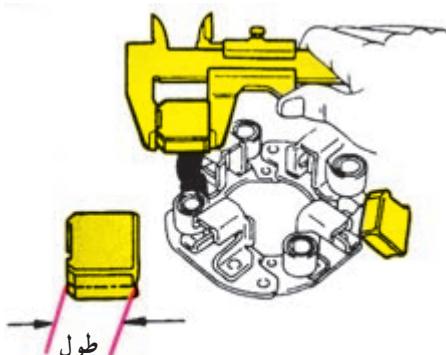

در پایان کار، با استفاده از یک کاغذ سنبلاده، کلکتور آرمیچر را، مطابق شکل ۸-۷۱، تمیز کنید.

شکل ۸-۷۱- تمیز کردن کلکتور

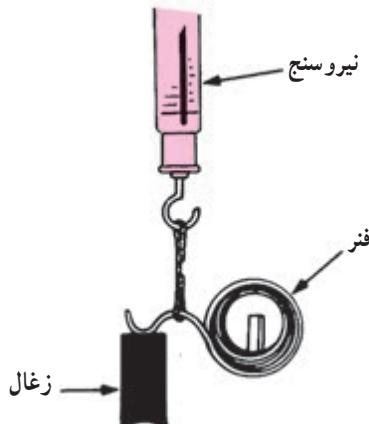
شکل ۸-۷۲- بررسی اتصال بدنی نگاه دارنده زغال

شکل ۸-۷۳- اندازه گیری طول زغال ها

با اهم متر، اتصال بدنی نگاه دارنده زغال را بررسی کنید. یک سر سیم اهم متر را به قطب مثبت زغال و سر سیم دیگر را مطابق شکل ۸-۷۲ به بدن متصل کنید. عقرهای اهم متر نباید منحرف شود. در صورت مشاهده ای انحراف عقره، نگاه دارنده زغال را تعویض کنید.

- به وسیله کولیس، طول زغال ها را اندازه بگیرید (شکل ۸-۷۳). اگر طول آن به نصف رسیده باشد آن را تعویض کنید. جهت تعویض، زغال های نو را به دقت به سر سیم های بالشتک ها لحیم کنید.

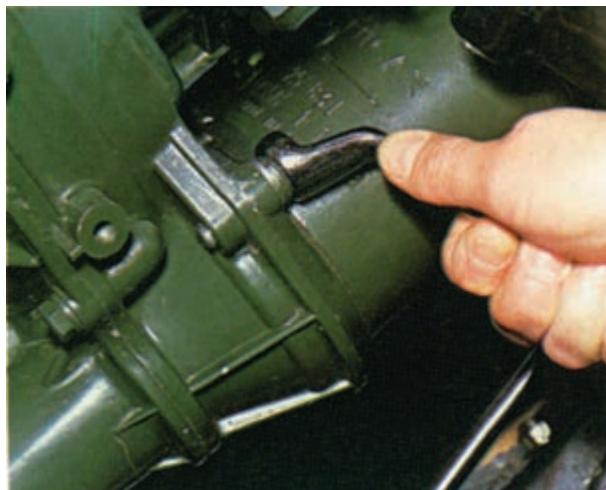
شکل ۸-۷۴—آزمایش و بررسی فشار فر زغال

– آزمایش فشار فر پشت زغالها : پشت هر زغال یک فر قرار دارد و تماس مطمئن زغال را با کلکتور حفظ می کند. اگر فر ضعیف شود زغالها روی لاملاً ارتعاش می کنند و باعث خال‌زدگی و سوختن لاملاً ها می شوند. با نیروسنجه، کشش فنرها را اندازه بگیرید (شکل ۸-۷۴). اگر نیروی فر زغال کمتر از مقدار توصیه شده باشد، آن را تعویض کنید.

شکل ۸-۷۵—آزمایش اتصال بدنه بالشتک

مطابق شکل ۸-۷۵، اتصال بدنه شدن بالشتک‌های استارتر را با اهم‌متر آزمایش کنید. انحراف عقره نشان دهنده اتصال بدنه شدن بالشتک‌هاست.

شکل ۸-۷۶—بستن استارتر روی موتور

- پس از بررسی و تعمیر قطعات استارتر، آن‌ها را عکس مراحل باز کردن، جمع کنید.
- موتور استارتر را روی موتور بندید (شکل ۸-۷۶).
- اتصالات برقی استارتر را برقرار کنید.
- اتصال بدنه‌ی باتری را بیندید.
- استارت بزنید و کارکرد موتور استارتر را آزمایش کنید.

زمان: ۴ ساعت

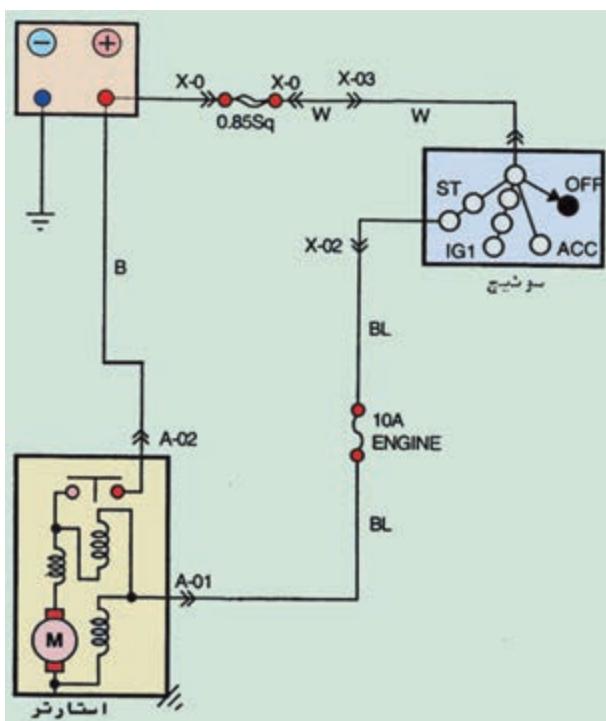
۷-۸- دستور العمل سیم کشی مدار الکتریکی سیستم راه انداز خودرو (استارتر)

وسایل لازم:

- سیم در کد رنگ نقشه مدار الکتریکی
- کابل
- بست باتری
- سر سیم یا سوکت اتصال
- وسایل عایق کاری
- جعبه ای ابزار برق خودرو
- راهنمای تعمیرات خودرو
- باتری
- سوئیچ جرقه
- استارتر
- جعبه ای فیوز

شکل ۸-۷۷- تعدادی از وسایل سیم کشی

شکل ۸-۷۸- نقشه مدار الکتریکی استارت موتور

در شکل ۸-۷۷، تعدادی از وسایل سیم کشی مدار الکتریکی سیستم راه انداز موتور نشان داده شده است. برای سیم کشی مدار الکتریکی استارتر در روی تابلوی برق خودرو و یا شاسی خودروی آموزشی، به ترتیب زیر، اقدام کنید :

- با توجه به نقشه مدار الکتریکی سیستم راه انداز خودرو و کد رنگ سیم ها، قطعه سیم های مورد نیاز را در اندازه های لازم آماده کنید. در شکل ۸-۷۸، مدار الکتریکی سیستم استارت خودرویی دیده می شود.

- عایق سرسیم ها را به وسیله ای سیم لخت کن، به اندازه ای لازم جدا کنید.

- سرسیم های مناسب با ترمینال های دستگاه های الکتریکی مدار راه انداز (استارتر، سوئیچ و...) را انتخاب و به سرسیم ها متصل کنید.

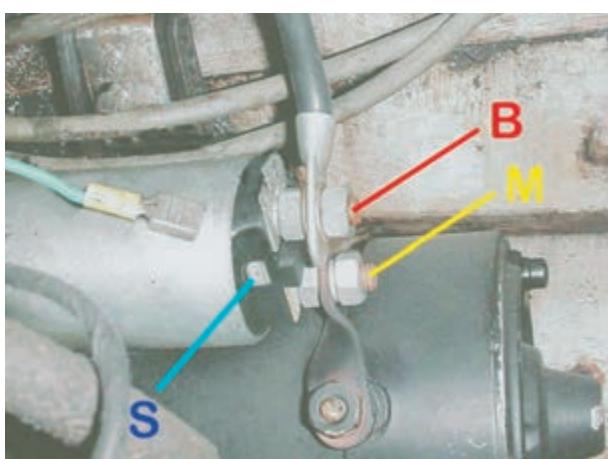
- محل اتصال سیم به سرسیم ها را، با استفاده از عایق تیوبی و دمنده ای هوای گرم، عایق بندی نمایید.

شکل ۸-۷۹ - عایق کاری اتصال سر سیم به سیم

شکل ۸-۸۰ - اتصال بست به کابل باتری

شکل ۸-۸۱ - ترمینال های اتوماتیک استارتر

در شکل ۸-۷۹، عایق بندی محل اتصال سر سیم ها به سیم های مدار الکتریکی دیده می شود.

- کابل های اتصال ترمینال های باتری به مدار الکتریکی را در طول مورد نیاز آماده کنید.

- روپوش عایق دو سر کابل ها را جدا کنید.

- پست های اتصال قطب باتری به کابل را به کابل ها متصل کنید.

- بست های اتصال بدنه و ترمینال (B) اتوماتیک استارتر را به سر کابل ها وصل نمایید و محل اتصال را عایق بندی کنید.

در شکل ۸-۸۰، نحوه ای اتصال بست به کابل نشان داده شده است.

- به وسیله سیم BL (سیاه با راه آبی) اتصال ترمینال (st) سوئیچ را از طریق فیوز ۱۰ آمپری جعبه فیوز به ترمینال (S) اتوماتیک استارتر، برقرار کنید.

- از اتصال ترمینال M اتوماتیک استارتر به موتور استارتر مطمئن شوید.

- به وسیله سیم w (سفید)، اتصال قطب مثبت باتری را به سوئیچ حرقه (سوئیچ اصلی موتور)، از طریق فیوز اصلی، برقرار کنید.

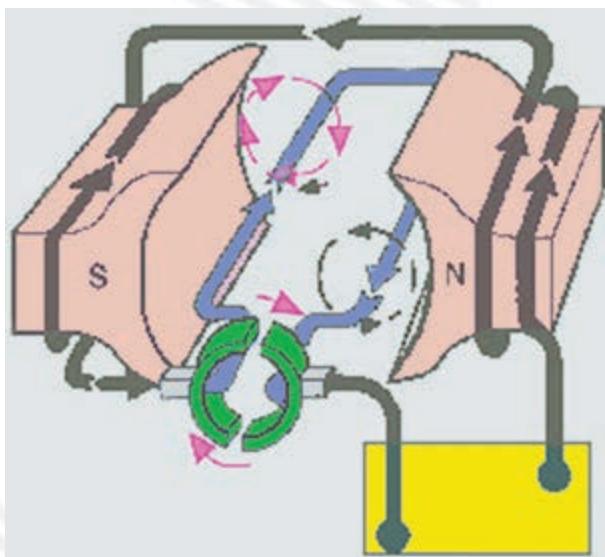
- به وسیله کابل، اتصال قطب مثبت باتری به ترمینال (B) اتوماتیک استارتر را برقرار کنید.

- کابل اتصال بدنه باتری را وصل کنید. در شکل ۸-۸۱، اتصال سیم کشی به ترمینال های استارتر دیده می شود.

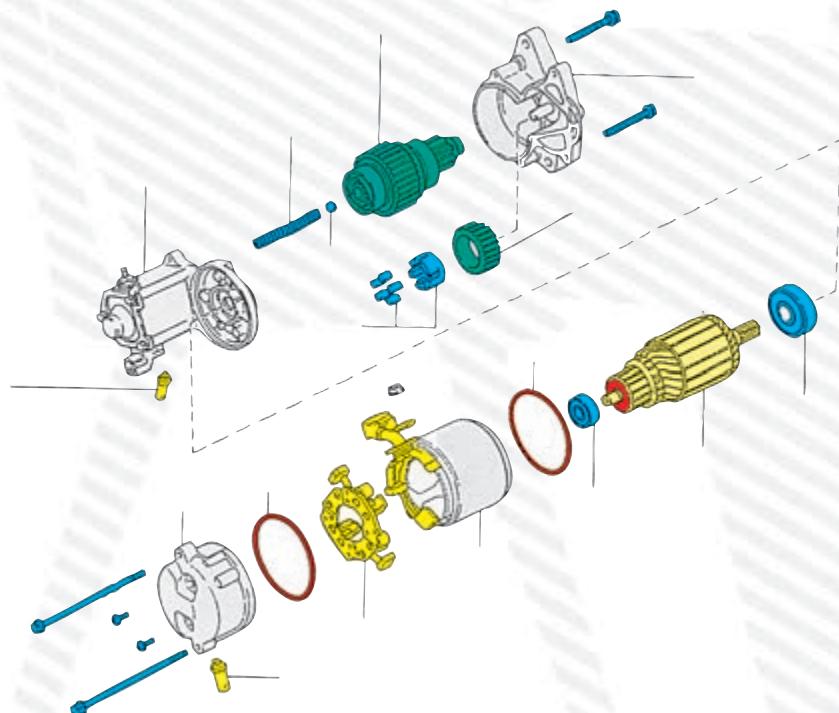
- با نظرارت هنرآموز کارگاه، سوئیچ اصلی موتور را برای چند ثانیه در وضعیت استارت (st) قرار دهید و عملکرد استارتر خودرو را بررسی کنید. حرکت دنده استارتر و چرخش شفت (محور) استارتر، نشان دهنده صحت سیم کشی است.

(۸) آزمون پایانی

۱- با توجه به شکل زیر، اصول کار موتور استارتر را شرح دهید.

۲- شکل زیر، قطعات یک موتور استارترا نشان می‌دهد. نام هر قطعه را بنویسید.

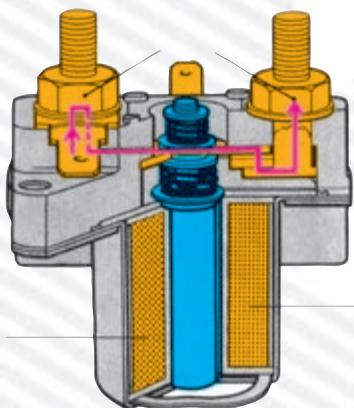
۳- در شکل مقابل، شماره‌ی ۱ و ۲ را توضیح دهید.

۴- شکل، بررسی چه قطعه‌ای از قطعات موتور استارتر را نشان می‌دهد؟ روش بررسی را توضیح دهید.

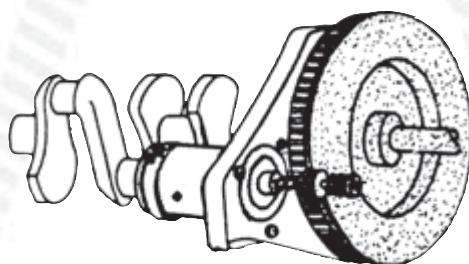
۵- شکل، سولونویید (اتومات) استارتر را نشان می‌دهد. ساختمان و اصول کار آن را شرح دهید.

۶- آزمایش نشان داده شده در شکل را توضیح دهید.

۷- وقتی استارتر، موتور را به کندی بگرداند، عیوب احتمالی را نام ببرید.

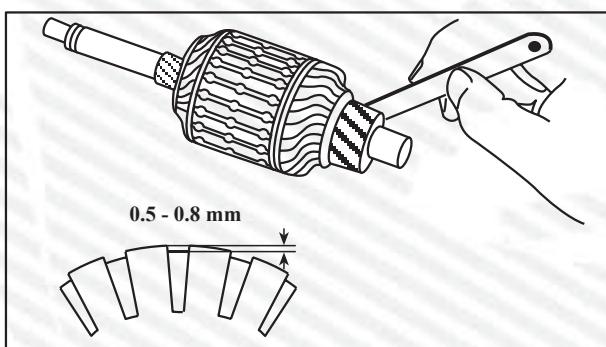
۸- وظیفه‌ی موتور استارتر را با توجه به شکل مقابل شرح دهید.

- ۹- دنده‌ی استارتر یا فلاپویل درگیر می‌شود ولی موتور گردش نمی‌کند. عیوب احتمالی آن را نام ببرید.
۱۰- آزمایش شکل مقابل را توضیح دهید.

۱۱- شکل رو به رو را توضیح دهید.

منابع و مأخذ

- ۱- باتری خودرو، وزارت آموزش و پژوهش.
 - ۲- سیستم تهویه، شارژر استارتر خودرو، وزارت آموزش و پژوهش.
- ۳- Automotive Technology (For General Service Technicians)
- by: Ron Haefner and Paal Leathers THOMSON - DELMAR LEARNING - 2008

